

UMETNOST.

Ilustrirane knjige.

Ilustriranih knjig izide pri nas razmeroma precej, vendar se le redko pojavi katera, ki človeka razveseli in nudi res vsaj prijetno zunanjščino, če se že ne povzpne višje, da bi podčrtavala, spremljala ali tolmačila vsebino. Zadnji čas smo pa dobili par knjig, na katere moramo radi te strani opozoriti.

Koledar Družbe sv. Mohorja za l. 1925. Govorim samo o prednjem, koledarskem delu, ki ga je zasnovala Helena Vurnik in ki tvori res prijetno in tudi monumentalno celoto, kjer je vse na svojem mestu od glave do črke. Tiskan je v črni in rdeči barvi; rdeča služi obenem za poudarek gotovim delom teksta. Ilustracija je v tem slučaju res enakopraven del tiskane celote. V sliki se nudi prav preprosta, čisto ploskovito dekorativno podana simbolika, tisk je lepo razdeljen in jase, čitljiv in čisto estetski vtis na oko izvajajoč. O do pičice premišljeni, enotno vzgojno usmerjeni vsebinski strani teksta, katere osnovne elemente poudarja že barva in oblika črk, tu ne govorim; pripominjam samo, da je tudi ta stran na višku. Grafična forma in vsebina tiskanega sta tu res v popolnem ravnesju. Le eno obžalujemo, da koledar ni izšel na bolj finem papirju in da v opisano enoto ni bila vključena tudi uvodna stran — vse skupaj bi posebej odtisnjeno res lahko dalo elitno pratiko tudi za inteligenta.

Josip Ribičič: Zavratne pošasti. Trst, 1924. Lesoreze izdelal Božidar Jakac. Založba »Jug« v Ljubljani. — To knjigo je opremil B. Jakac s 13 lesorezi, ki ilustrirajo Ribičev tekst. Med tiskom in ilustracijami ni popolne harmonije, kar je pri naših razmerah sploh težko dosegljivo; izbira primerne stavke je v naših tiskarnah navadno nepremagljiva težkoča. Paginiranje je v ti knjigi prav mačehovsko. Papir je dober in omogočuje razmeroma izvrsten odtisk lesorezov. Jakac je podal svoje ilustracije kot obrobne stolpce in jih tako organsko zvezal z okvirom stavka. Formalno on v tem svojem delu ni prekorajčil svojega dosedanjega načina, ki ga je uspešno porabil v Gradnikovih Pismih. Dekorativno porablja kontrast črnih in belih lis in črt; dekorativno skrajno izrabljeni, po možnosti bizarno prestilizirani obrisi mu je naravnost načelo in končni efekt spominja pogosto na japonsko umetnost. Perspektive ne išče in jo nadomešča z razporeditvijo predmetov v prostori tako, da se okvir dekorativno izpolni. Pred literarno in predmetno stranjo Jakčeve umetnosti je bizarna arabeska lis in črt, ki je tudi brez one nosilec nekega liričnega razpoloženja, substrat za učinek, ki je najbližji muzikalnemu. Kako izraža svojo vsebino nematerialno samo v črtah in lisah in razpoloženju, ki ga njihovi sistemi ustvarjajo, nam dobro kaže primer uvodnih pendantov Zdravo in bolno mesto, ki sicer nista najboljši njegovi deli, a kot paraleli poučni. Karakteristične za Jakca v razvojnem študiju, v katerem se nahaja s to knjigo in sorodnimi, so n. pr. str. 16

V mesnici, str. 19 Muca poljublja deklico, str. 28 Bolna hči, str. 34 Delavke. Čuti pa se, da te ilustracije niso izrastle iz srčne potrebe Jakčeve in da je z njimi bolj zadovoljeval potrebi in dekoraciji knjige kakor lastnemu izrazu.

Utva: Kraguljčki. Druga pomnožena izdaja. Ilustrirala Ksenija. Ljubljana, Zvezna tiskarna in knjigarna, 1924.

Knjiga je ilustrirana brez velikih namer. Hčerka pesnice je k materinim verzom narisala svoja marginalija in priznati moram, da so po velikem delu srčkana, izraz otroškega humorja (Mraz, Miklavž, Grdavž in Dušan, Ej, ti oblaček ..., Tiho je legel mrak, Mož z medvedom, Moja putka, Naša muca); risarska okornost nič ne moti, ampak nasprotno še podčrtava pristno naivnost.

Janko Kersnik. Izbrani spisi za mladino. Priredila Fr. Erjavec in Pavel Flerè. Z risbami okrasil A. G. Kos. Ljubljana, Učiteljska tiskarna, 1924.

Enkrat sem že mimogrede omenil, da kljub dobri volji prirediteljev ta zbirka kot ilustrirana knjiga ne bo dosegla svojega namena, ker je dosedaj opešala še vsaka ustvarjajoča roka, ki se je v nji udejstvovala. Priznam, da po svoji ideji predstavlja napredek v naših publikacijah, ne pa še dokumenta naše dobe in naše zrelosti. Ideja, ki jo je spočela, spada za kako desetletje pred naš čas in v tem je njena tragika. Namesto dopolnila in spremljevalca teksta so tudi te ilustracije samo nakit. Kosove ilustracije odlikuje pred dosedanjimi te zbirke dekorativna zrelost. Ustvarila jih je sicer rutinirana manira brez globljega ozadja, a vsaj prvi vtis je povoljen, čeprav se pozneje nekoliko ohladi. Problem ilustracije kot ploskovne umetnine pa naj bi še tako klicala po perspektivni poglobitvi, je čisto pravilno formuliran. Z napisi vred je vse združeno v dekorativno celoto. Ena najboljših je naslovna stran Listki in članki. Za njegovo razmerja do teksta in nedvomno posrečena, mogoče edina, po svojem, rekel bi, za nas že »papirnatem« izrazu ilustriranemu tekstu adekvatna je naslovna stran Pesmi z motivom Tak budim Slovane. Pri Kosu se zdi, da je vse plod hladnega premisleka, premalo pa krvi, zato tudi njegovi značaji niso značaji, čeprav sem prepričan, da jih je vzel iz življenja. Ančika, Stari Molek in Stari Planjavec so vsi iz takega idealnega sveta, ne iz našega. Velik dekorativni talent pa je pri Kosu neoporečen, njegov slog moderen in tudi že izkristaliziran. Če bi bil še temperamenten, bi bil ustvaril s Kersnikom prvo delo te zbirke, ki bi nas tudi globlje prevzelo.

Slavko Savinšek: Poredni smeh. Pesmi. Ilustriral Miha Malež. Izdala in založila Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, 1925. Brazde zvezek 1.

Zbirka otroških pesmi, med katerimi jih je mnogo prav pristrčnih. Maleževe ilustracije zavzemajo redno celo stran in so manjše kakor potiskana ploskev sosednjega teksta. Zaradi tega